

İsparta Milletvekili Kemal Turan ve 4 arkadaşının, İsparta Gülyağı Fabrikasının Tekel İdaresince İsparta Belediyesine devri hakkında Kanun teklifi ve Gümrük ve Tekel ve Bütçe Komisyonları raporları (2/222)

3 . II . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

İlk beş yıllık sanayi programı içinde İsparta'da Ziraat ve İş Bankalarıyla Sümer Bank'ın müşterek ve müsavi sermaye koyarak yaptıkları Gülyağı Fabrikası İkinci Dünya Harbi içinde 152 bin liraya Tekel İdaresince satın alınmıştır. İdare burada gülyağı taktirinden başka bazı çiçeklerden esans istihsal edeceğini ve fabrika deposunu şarap evi yapacağını ummuştu. Fabrikada başka çiçeklerden esans yapılamıyacağı tetkiklerle anlaşıldığı gibi birçok yerlerle birlikte İsparta Şarap Tecrübe Evi de kapatıldı. Böylece Tekel İdaresi kendi çalışma sistemi içinde yeri olmayan fabrikayı Devlet gayrimenkulü olarak Hazineye vermek istedi. Fakat Hazine de mülhak bütçeli idarelerin kendi gayrimenkullerinde diledikleri gibi tasarruf edeceklerini ileri sürerek fabrikayı devir almadı.

Tekel İdaresi satın aldığından beri fabrikayı Gülcüler Kooperatifine kiralamakta, aldığı kira bedeli Bina vergisiyle bekçi masrafını karşılamaktadır. Diğer taraftan Gülcülük Kooperatifi de İkinci Dünya Harbi içinde gül bahçeleri gelişemediğinden ve istihsal çokluk mevsimin yağışlı geçmesine bağlı olduğundan kira bedellerini güçlkle vermiştir. Halbuki İsparta gülyağı fabrikası yıllardanberi bakım için masraf yapılamadığından harabiye doğru gitmektedir.

İsparta Gülcülük Kooperatifi, Ziraat Bankasının açtığı mevsimlik kredilerle istihsal yapmakta ve ufak bir ihtiyat sermaye dahi ayırmamış bulunmaktadır. Halbuki gülcülük İsparta'mızda en az beş yüz ailenin geçinmesine yardım eden bir istihsal unsuru olduğundan ve gölcük sulaması inkişaf ettikçe bu aile rakamı biraz daha artacaktır. Böylece halkın geçimine yarıyan ve Devlet sanayi programı içinde kurulan fabrikanın harap olmasından kurtarılması için mahallî âmme teşekkülü olarak İsparta Belediyesine devri lâzımgelmektedir.

İsparta Belediyesi gül çiçeği müstahsıllarına karşı bir âmme hizmetini ifa ederken gülyağı fabrikası için bütçesinden fazla bir para ayıracak durumda değildir ve esasen fabrika yıllardır elden geçirilmeye muhtaç bir halde çalıştırılıyor. Böylece 1955 yılından başlamak üzere yirmi yılda ve yirmi müsavi taksitte ve Sümer Bank'dan satın alınan bedelle fabrikanın Tekel İdaresinden İsparta Belediyesine devri zaruri bulunuyor. Belediye fabrikanın arsasını kuruluşta parasız vermiştir. Yıllardanberi fabrikanın akar su ihtiyacını belediye karşılar. Belediye bir halk hizmeti olarak fabrika ile yakından ilgilidir. Binaenaleyh belediye yine kooperatif vasıtasıyla fabrikayı işletir ve her yılki istihsalin mevsime göre tahmil edeceği bir kira bedelini alır buna bütçesinden de bir miktar ekliyerek yıllık taksitleri ödemeye çalışır. Başkaca bir hal şekli bulunmadığına ve şimdilik beş yüz ve ilerde daha fazla ailenin geçimi bahis konusu olduğuna göre bağlı olarak sunulan tasarımızın kabulünü derin saygılarımızla arz ederiz.

İsparta Milletvekilleri

Kemal Turan

K. Aydar

Said Köksal

R. Güllü

Ş. Yalvac

Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Gümrük ve Tekel Komisyonu

Esas No. 2/222

Karar No. 14

16 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

İsparta Milletvekili Kemal Turan ve dört arkadaşının İsparta Gülyağı Fabrikasının Tekel İdaresince İsparta Belediyesine devri hakkındaki kanun teklifinin bir örneği Yüksek Başkanlığın 6 . II . 1950 tarihinde komisyonumuza hahale buyurulmuş ve komisyonumuzun 11.II.1950 ve 13 . II . 1950 tarihli toplantılarında Gümrük ve Tekel Bakanı ve salâhiyetli temsilcileri huzuriyle incelendi.

Tekel İdaresinin batabu mutasarrıf olduğu Gülyağı Fabrikasının durumu hakkında teklif sahipleriyle Tekel ve Maliye temsilcileri tarafından verilen izahat dinlendi.

Kanun teklifi gerekçesinde de zikredildiği gibi ilk beş senelik sanayi programı gereğince İsparta'da Ziraat Bankası, İş Bankası ve Sümerbank'ın müşterek ve müsavî sermayeliyle tesis edilen Gülyağı Fabrikası İkinci Dünya Harbi içinde Tekel İdaresince satın alınmıştır. Fakat, gülyağı istihsalinin bir mevsime muhtasır oluşu, bundan başka çiçeklerden de esans istihsalini düşünülmesi halde bundan vazgeçilmek zarureti karşısında kalmıştı bu müesseseyi tekel için idamesi güç ve faydasız bir şekle sokmuştur. Halbuki İsparta'da en az beş yüz ailenin geçimine medar olan gül çiçeği istihsalinin devamı, Gülyağı Fabrikasının belediyece satın alınarak gül müstahsıllarına bir âmme hizmeti olarak yardım edilmesini düşündürmüştür. Teklifin esasını teşkil eden bu mütalâa komisyonumuz üyelerince, Gülyağı Fabrikası için fazla bir para ayırmak durumunda olmayan İsparta Belediyesine böyle bir yük tahmil etmedense parasız devredilerek şimdiye kadar ihmale uğ-

ramış fabrikanın ıslah ve tamirine, bu suretle halkın istifadesini temine çalışmasına hizmet edilmesi yolundaki teklif ve mülâhazalara yol açmıştır.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gülyağı Fabrikasının İsparta Belediyesine parasız devretmeye muvafakat ettiğini bildirmekle Hazinesinin bu hususta mütalâası sorulmuştur. Maliye temsilcisi, ahiren Danıştayca verilen bir karar gereğince bu hakkın tamamen Tekel İdaresine ait olduğunu ve Hazinece bunda hiçbir mahzur görülmediğini beyan etmekle teklif sahiplerinin de iştirakyile mezkûr kanun teklifinin « Tekel İdaresinin mülkiyet ve tasarrufu altında bulunan İsparta Gülyağı Fabrikası bütün müstemilât ve teferruatıyla birlikte İsparta Belediyesine bedelsiz olarak devir ve temlik edilmiştir » şekline sokulmasına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Gümrük ve Tekel Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip
Gümüşane	Zonguldak	Malatya
T. Tüzün	O. S. Orhon	Osman Taner
		İmzada bulunamadı.
Ağrı	Kastamonu	Kırşehir
A. Alpaslan	F. Mağara	Nihat Erdem
		İmzada bulunamadı.
Samsun	Samsun	Tekirdağ
M. Köprülü	Hüseyün Berk	E. Pekel
		İmzada bulunamadı.
Tekel		Konya
E. Eken		H. Utusan

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 2/222

Karar No. 88

7 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

İsparta Milletvekili Kemal Turan ve dört arkadaşının, İsparta Gülyağı Fabrikasının Tekel

İdaresince İsparta Belediyesine devri hakkındaki Kanun teklifleri Gümrük ve Tekel Komisyonu

raporiyle birlikte Komisyonumuza verilmekle teklif sahiplerinden Kemal Turan ve Sait Köksal ile Gümrük ve Tekel Bakanı Doktor Şerafettin Bürge ve Maliye Bakanlığı temsilcisi hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

İsparta'da yerleşmiş ve mahalli sanat halini almış gülyâğcılığın, yaşaması güçleştiği ve taşıyıcıları sebebiyle dış piyasada itibarını kaybettiği bir devirde gerek İsparta halkından bir kısmının geçimini teşkil eden ve gerekse memlekete döviz getirecek bir kaynak olarak mütalâası mümkün olan bu sanatın yaşamasını temin maksadıyla ve Sümerbank ile Ziraat ve İş bankalarının koyduğu sermaye ile İsparta Gülyâğı Fabrikası kurulmuş ve bilâhara fabrikanın verimsizliği karşısında Ziraat ve İş bankaları hisselerini Sümerbanka ve o da tamamını Tekel Genel Müdürlüğüne devretmiş ise de bu müessesenin rantabl bir hale getirilmesi için sarfedilen gayretlerin matlup neticeyi vermediği müşahede edilmiştir. Alman malûmata göre, Tekel İdaresi bu fabrikayı, devraldığı tarihten bu yana, muhtelif mevzularda çalıştırmak teşebbüsünde bulunmuş ise de hiç birisi muvaffak olamamış ve nihayet mahallî sermaye ile kurulmuş ve aynı işle uğraşan bir kooperatife kiralamıştır. Bugüne kadar Tekel İdaresinin bu fabrika için harcadığı ile elde ettiği gelir arasında 10 bin liralık bir zarar hâsû olduğu ve fabrikanın esaslı bir tamire de ihtiyacı bulunduğundan idarenin daima zarar getiren bu tesisi elinden çıkarmakta fayda gördüğü anlaşılmıştır.

Teklif sahipleri, Tekel İdaresinin bu arzusunun uyararak fabrikanın İsparta Belediyesine verilmesini en uygun bir şekil olarak mütalâa ettiklerinden bu teklifi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Gerçek bâzî tüccarlar fabrikanın para mukabilinde kendilerine satılmasını istemekte iseler de bu tesisin İsparta'nın en iyi bir mevkiinde ve arsasının kıymetli olması bu isteğe bir sebep teşkil edebileceği gibi fabrikanın bu suretle elden çıkarılması halinde, gül yağcılığın bu mahalde tamamıyla sönmesini intaç edeceği ve yine âdi inbiklerle taşıyıcı yollarına gidilerek dış ticare-

tinin de imkânsızlanacağı ve nihayet birçok ailelerin geçimleri daralacağı gibi neticeler doğuracağı ve bu arsaların esasen belediye tarafından verilmiş olması sebebiyle tesisin yine belediyeye devri halinde gayesine uygun şekilde muhafaza ve tasarıya bir madde eklenerek gayesinden başka bir suretle istimal edilmemesinin de temin edileceği düşünülerek teklifin esas itibarıyla kabulünü Komisyonumuz uygun görmüştür.

Tasarının birinci maddesi olarak Gümrük ve Tekel Komisyonunun birinci maddesi aynıyle kabul edilmiş ve tesisin gayesine uygun bir şekilde muhafazasını temin eden bir hüküm ikinci madde olarak Komisyonumuzca tasarıya eklenmiş, Gümrük ve Tekel Komisyonunun 2 ve 3 nolu maddeleri 3 ve 4 nolu maddeler olarak aynıyle kabul edilmişlerdir.

Bu suretle hazırlanan tasarı Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Mardin	Kastamonu	Ankara
R. Erten	M. Akalin	
Amasya	Ankara	Ankara
A. K. Yiğitçili	M. Eriş	C. Gölet
Aydın	Diyarbakır	Edirne
Gl. R. Alpman	S. Uluğ	M. N. Gündüzalp
Erzincan	İsparta	İzmir
N. Pekcan	K. Turan	S. Dikman
İzmir	Kırşehir	Konya
A. İnan	Ş. Torqu	Dr. M. F. Dündar
	Malatya	Ordu
Muhallifim, Sebeplerini Umumi		H. Yalman
Heyette arzedeceğim		
M. S. Etili		
Samsun	Trabzon	Urfa
M. A. Yörüker	A. R. Işıl	A. Akın
	Bolu	
Gül yağı fabrikası işletmek, belediyelerin yapacağı işler meyânında bulunmadığı için bu müessesenin özel idareye devredilmesini uygun buluyorum.		
	C. S. Siren	

**İSPARTA MİLLETVEKİLİ
KEMAL TURAN VE 4 ARKA-
DAŞININ TEKLİFİ**

*İsparta Gülyağı Fabrikasının
Tekel İdaresince İsparta Bele-
diyesine devri hakkında Kanun
tasarısı*

MADDE 1. — Tekel Genel Müdürlüğü İsparta Gülyağı Fabrikasının Sümerk Bank'tan satın aldığı bedelle yirmi yılda ve müsavi taksitlerle 1955 Bütçe yılında ödenmeye başlanmak üzere İsparta Belediyesine devretmeye yetkilidir.

2. — Bu kanun hükümlerini Gümrük ve Tekel Bakanı yürütür.

3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

**GÜMRÜK VE TEKEL KOMİS-
YONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ**

*İsparta Gülyağı Fabrikasının
Tekel İdaresince İsparta Bele-
diyesine devri hakkında Kanun
tasarısı*

MADDE 1. — Tekel İdaresinin mülkiyet ve tasarrufu altında bulunan İsparta Gülyağı Fabrikası bütün müstemilât ve teferruatıyla birlikte İsparta Belediyesine parasız olarak devir ve temlik edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Gümrük ve Tekel Bakanı yürütür.

**BÜTÇE KOMİSYONUNUN DE-
ĞİŞTİRİŞİ**

*İsparta Gülyağı Fabrikasının
Tekel İdaresince İsparta Bele-
diyesine devri hakkında Kanun
tasarısı*

MADDE 1. — Tekel İdaresinin mülkiyet ve tasarrufu altında bulunan İsparta Gülyağı Fabrikası bütün müstemilât ve teferruatıyla birlikte İsparta Belediyesine parasız olarak devir ve temlik edilmiştir.

MADDE 2. — Bu fabrikanın belediyece gülyağı istihsaline yarar bir halde muhafaza ve idamesi mecburidir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini Gümrük ve Tekel Bakanı yürütür.